

Lieta C-265/23 [Volieva]¹**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu****Iesniegšanas datums:**

2023. gada 25. aprīlis

Iesniedzējtiesa:*Okrazhen sad – Sliven* (Bulgārija)**Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:**

2023. gada 12. aprīlis

Krimināllieta pret:

DM

AV

WO

AQ

Pamatlietas priekšmets

Pamatlietā ir piemērojams *Nakazatelno-protsesualen kodeks* (Kriminālprocesa kodekss, turpmāk tekstā – “NPK”) 247. un nākamie panti, un tā ir ierosināta, pamatojoties uz apsūdzības rakstu, ko pašlaik likvidētā *Spetsializirana prokuratura* [Specializētā prokuratūra] iesniedza *Spetsializiran nakazatelen sad* [Specializētajā krimināllietu tiesā], kas arī tika likvidēta 2022. gada 7. jūlijā, pret DM, AV, WO un AQ par noziedzīgiem nodarījumiem saskaņā ar *Nakazatelen kodeks* (Kriminālkodekss, turpmāk tekstā – “NK”) 321. panta 3. punktu kopsakarā ar 2. punktu (līdzdalība organizētā noziedzīgā grupā), kā arī saskaņā ar NK 301. panta 1. punktu (kukuļņemšana).

¹ Šis lietas nosaukums ir izdomāts. Tas neatbilst neviena lietas dalībnieka reālajam personvārdam vai nosaukumam.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Savienības tiesību interpretācija; LESD 267. pants

Prejudiciālie jautājumi

1) Vai Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 52. pants kopsakarā ar 47. pantu, kā arī Padomes Pamatlēmuma 2008/841/TI (2008. gada 24. oktobris) par cīņu pret organizēto noziedzību 4. pants un Līguma par Eiropas Savienību 19. panta 1. punkta otrā daļa tad, kad runa ir par kriminālprocesu par nodarījumiem, kas ietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā, ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tādas valsts tiesību normas kā tas, kas ietverts *Nakazatelno-protsesualen kodeks* [Kriminālprocesa kodeksa; ar grozījumiem, kas publicēti *Darzhaven vestnik* [Oficiālais Vēstnesis] Nr. 63/2017 un ir spēkā no 2017. gada 5. novembra] XXVI nodaļā, ar kurām tiek atceltas apsūdzētā tiesības uz kriminālprocesa pret viņu izbeigšanu, ja šīs tiesības ir radušās likuma, kurā bija paredzēta šāda iespēja, piemērošanas laikā, bet tiesas kļūdas dēļ tika konstatētas tikai pēc minētā likuma atcelšanas?

2) Kādi būtu efektīvie tiesiskās aizsardzības līdzekļi Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. panta izpratnē, kuriem jābūt šāda apsūdzētā rīcībā, un it īpaši, vai valsts tiesai ir pilnībā jāizbeidz kriminālprocess pret šādu apsūdzēto, ja to nav izdarījusi lietu iepriekš izskatījušī tiesa, lai gan saskaņā ar tolaik piemērojamo valsts likumu pastāvēja nosacījumi, lai to izdarītu?

Savienības tiesību normas un judikatūra

Līgums par Eiropas Savienību – 19. panta 1. un 3. punkts;

Līgums par Eiropas Savienības darbību – 267. pants;

Eiropas Savienības Pamattiesību harta – 47, 48. un 52. pants;

Padomes Pamatlēmums 2008/841/TI (2008. gada 24. oktobris) par cīņu pret organizēto noziedzību – 4. pants;

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/13/ES (2012. gada 22. maijs) par tiesībām uz informāciju kriminālprocesā – 10., 14., 27., 28. un 41. apsvērums;

Eiropas Savienības Tiesas spriedums, 2018. gada 5. jūnijs, *Kolev u.c.* (C-612/15, ECLI: EU:C:2018:392);

Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk tekstā – “ECT”) spriedums, 2011. gada 10. maijs, lietā *Dimitrov un Hamanov* pret Bulgāriju (sūdzības Nr. 48059/06 un 2708/09) un spriedums, 2012. gada 10. janvāris, lietā *Biser Kostov* pret Bulgāriju (sūdzība Nr. 32662/06).

Valsts tiesību normas

NPK redakcijā, kas bija spēkā no 2006. gada 29. aprīļa līdz 2010. gada 28. maijam – 334. panta 4. punkts, 368. panta 1. un 2. punkts un 369. panta 1.-5. punkts;

Zakon za izmenenie i dopalnenie na NPK (Likums par grozījumiem un papildinājumiem *NPK*, publicēts 2010. gada *DV* Nr. 32, spēkā kopš 2010. gada 28. maija) – 51., 54. un 66. pants;

NPK redakcijā, kas bija spēkā no 2013. gada 13. augusta līdz 2017. gada 5. novembrim – 334. panta 4. punkts, 368. panta 1. un 2. punkts un 369. panta 1.-5. punkts;

NPK redakcijā, kas ir spēkā kopš 2007. gada 5. novembra – 246. panta 1.-4. punkts, 334. panta 4. punkts, 368. panta 1.-3. punkts un 369. panta 1.-3. punkts;

Prehodni i zaklyuchitelni razporedbi kam Zakona za izmenenie i dopalnenie na Zakona za sadebnata vlast (Pārejas un nobeiguma noteikumi Likumam par grozījumiem un papildinājumiem Tiesu varas likumā, 2022. gada *DV* Nr. 32, spēkā kopš 2022. gada 28. jūlija, ar grozījumiem, kas izdarīti ar *Konstitutsionen sad na Republika Bulgaria* [Bulgārijas Republikas Konstitucionālās tiesas] spriedumu Nr. 7 – 2022. gada Nr. 56) – to 43., 48.-53. un 59. pants;

NK – 20., 26., 301. un 321. pants.

Īss pamatlietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 2013. gada 5. jūlijā ar izmeklēšanas iestādes rīkojumu piecas personas, tostarp DM, tika apsūdzētas par *NK* 321. panta 3. punktā kopsakarā ar 2. punktu (līdzdalība organizētā noziedzīgā grupā) un *NK* 301. panta 1. punktā (kukuļņemšana) paredzēto noziedzīgo nodarījumu izdarīšanu.
- 2 Pirmstiesas procesa pārmērīgā ilguma dēļ apsūdzētā DM 2015. gada 31. augustā iesniedza pieteikumu *Spetsializiran nakazatelen sad*, lai lieta tiktu izskatīta tiesā saskaņā ar tobrīd spēkā esošo *NPK* 368. panta 1. punkta noteikumu.
- 3 Ar 2015. gada 30. septembra lēmumu, kas ierakstīts *Spetsializiran nakazatelen sad* reģistrā, tiesa saskaņā ar *NPK* 369. panta 1. punktu tobrīd spēkā esošajā redakcijā nosūtīja lietas materiālus atpakaļ un deva Specializētajai prokuratūrai iespēju trīs mēnešu laikā vai nu iesniegt lietu izskatīšanai tiesā ar apsūdzības rakstu, ar priekšlikumu par atbrīvošanu no kriminālatbildības un administratīvā soda piemērošanu vai ar procesuālu vienošanos, vai nu izbeigt kriminālprocesu, par to paziņojot tiesai.

- 4 2016. gada 8. janvārī Specializētā prokuratūra nodeva lietu izskatīšanai tiesā ar apsūdzības rakstu pret četriem apsūdzētajiem, tostarp apsūdzēto DM, par noziedzīgiem nodarījumiem, kas paredzēti *NK* 321. panta 3. punktā kopsakarā ar 2. punktu un *NK* 301. panta 1. punktā.
- 5 2016. gada 3. februārī tiesnesis referents saskaņā ar *NPK* tobrīd spēkā esošajā redakcijā 249. panta 2. punktu kopsakarā ar 248. panta 2. punkta 3) apakšpunktu ar tā paša datuma rīkojumu izbeidza tiesvedību novēršamu būtisku procesuālo pārkāpumu dēļ un nosūtīja lietu atpakaļ prokuratūrai pārkāpumu novēršanai. Saskaņā ar *NPK* 369. panta 3. punktu redakcijā pirms 2017. gada 5. novembra grozījumiem Specializētajai prokuratūrai tika noteikts viena mēneša termiņš, lai novērstu procesuālos pārkāpumus un nodotu lietu tiesai saistībā ar apsūdzību pret DM par noziedzīgiem nodarījumiem, kas paredzēti *NK* 321. panta 3. punktā kopsakarā ar 2. punktu un *NK* 301. panta 1. punktā.
- 6 Noteiktajā viena mēneša termiņā tika sagatavots jauns apsūdzības raksts. To Specializētā prokuratūra iesniedza tiesā 2016. gada 22. martā.
- 7 Tika uzsākta jauna tiesvedība *Spetsializiran nakazatelen sad*. Tiesnesis referents nevarēja konstatēt nekādus novēršamus būtiskus procesuālos pārkāpumus, kas pieļauti pirmstiesas procesā, un tāpēc ieplānoja lietas izskatīšanu atklātā tiesas sēdē, uzaicinot lietas dalībniekus.
- 8 Ar 2016. gada 5. aprīļa pieteikumu un 2016. gada 13. aprīļa iebildumu apsūdzētā DM lūdza *Spetsializiran nakazatelen sad* sastāvam, kas izskata lietu, pilnībā izbeigt pret viņu uzsāktu kriminālprocesu saskaņā ar *NPK* 369. panta 4. punkta trešo alternatīvu redakcijā pirms 2017. gada 5. novembra grozījumiem, pamatojoties uz pirmstiesas procesā pieļautiem jauniem procesuāliem pārkāpumiem.
- 9 Apsūdzētās DM aizstāvji iesniedza tādus pašus pieteikumus 2016. gada 25. maijā un 2016. gada 27. jūnijā tiesas sēdēs. Tiesa noraidīja šos pieteikumus ar atsevišķiem protokolētiem lēmumiem, jo tās skatījumā apsūdzības raksts bija atbilstīgs *NPK* 246. panta prasībām.
- 10 2017. gada 5. novembrī stājās spēkā *NPK* XXVI nodaļas grozījumi, ar kuriem tika atcelta iespēja izbeigt kriminālprocesu, pamatojoties uz pārāk ilgu pirmstiesas procesu vai pirmstiesas procesā pieļautiem būtiskiem procesuāliem pārkāpumiem.
- 11 Lieta tika izskatīta *Spetsializiran nakazatelen sad* atklātās sēdēs vairāk nekā trīsarpus gadus (tiesvedība tika uzsākta 2016. gada 23. martā un pabeigta ar sprieduma pasludināšanu 2019. gada 19. novembrī).
- 12 Ar 2019. gada 19. novembra spriedumu *Spetsializiran nakazatelen sad* atzina apsūdzēto DM par vainīgu viņai inkriminēto noziedzīgo nodarījumu izdarīšanā un piesprieda viņai brīvības atņemšanas sodu un naudas sodu un atņēma tiesības, kas saistītas ar viņas amatu.

- 13 Spriedums tika pārsūdzēts *Apelativen spetsializiran nakazatelen sad* [Specializētajā apelācijas krimināllietu tiesā], kur tika uzsākta tiesvedība.
- 14 Ar 2020. gada 9. novembra spriedumu *Apelativen spetsializiran nakazatelen sad* pilnībā atcēla *Spetsializiran nakazatelen sad* spriedumu un nosūtīja lietu atpakaļ *Spetsializiran nakazatelen sad* atkārtotai izskatīšanai, pamatojoties uz to, ka bija pieļauti novēršami būtiski procesuāli pārkāpumi, kuru dēļ 2016. gada 22. marta apsūdzības raksts neatbilst *NPK* 246. panta prasībām.
- 15 Pēc lietas nosūtīšanas atpakaļ *Spetsializiran nakazatelen sad* tā 2021. gada 3. februārī, izskatot un lemjot par *NPK* 248. panta 1. punktā minētajiem jautājumiem, ar protokolētu lēmumu izbeidza tiesvedību un nosūtīja lietu atpakaļ prokuratūrai, lai novērstu būtiskus procesuālos pārkāpumus, kas tika pieļauti pirmstiesas procesā apsūdzības raksta sagatavošanā un tika konstatēti un sīki izklāstīti *Apelativen spetsializiran nakazatelen sad* spriedumā.
- 16 2022. gada 7. jūlijā Specializētā prokuratūra iesniedza jaunu apsūdzības rakstu pret apsūdzēto DM un pārējiem trim apsūdzētajiem. Tika uzsākta jauna tiesvedība *Spetsializiran nakazatelen sad*.
- 17 Ar 2022. gada 15. jūlija rīkojumu tiesnesis referents izbeidza tiesvedību *Spetsializiran nakazatelen sad* un saskaņā ar *Prehodnite i zaklyuchitelni razporedbi kam Zakona za izmenenie i dopalnenie na Zakona za sadebnata vlast* (Pārejas un nobeiguma noteikumi Likumam par grozījumiem un papildinājumiem Tiesu varas likumā, 2022. gada 26. aprīļa DV Nr. 32, spēkā kopš 2022. gada 28. jūlijā) 49. pantu nosūtīja lietu kompetentajai *Okrazhen sad Stara Zagora* [Stara Zagoras apgabaltiesai].
- 18 *Okrazhen sad Stara Zagora* tika uzsākta tiesvedība, taču visi tiesneši sevi atstatīja. Tiesvedība tika izbeigta un lieta tika nodota *Varhoven kasatsionen sad* [Augstākajai kasācijas tiesai] saskaņā ar *NPK* 43. panta 3. punktu, lai noteiktu citu līdzvērtīgu tiesu tās izskatīšanai, jo piekritīgā tiesa – *Okrazhen sad Stara Zagora* – nevarēja nokomplektēt sastāvu. Ar *Varhoven kasatsionen sad* 2023. gada 17. janvāra lēmumu lieta tika nodota izskatīšanai *Okrazhen sad Sliven* [Slivenas apgabaltiesai].
- 19 *Okrazhen sad Sliven* tika uzsākta tiesvedība. Šajā tiesvedībā apsūdzētās DM aizstāvis izvirzīja jautājumu par kriminālprocesa pret apsūdzēto izbeigšanu un lūdza, lai tiesa iesniegtu lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu Eiropas Savienības Tiesai.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 20 *NPK* XXVI nodaļas koncepcija, saskaņā ar kuru apsūdzētais var pieprasīt, lai tiesa izskatītu vai izbeigtu viņa lietu, pastāvēja jau agrākajā *NPK* (239.a pants). Tā tika iekļauta arī *NPK*, kas publicēts 2005. gada 28. oktobra DV Nr. 86 un ir spēkā no

2006. gada 29. aprīļa, un Bulgārijas Republikas *Konstitutsionen sad* [Konstitucionālā tiesa] to ir atzinusi par saderīgu ar valsts pamatlikumu.

- 21 *NPK XXVI* nodaļas mērķis ir nodrošināt izmeklēšanas veikšanu saprātīgā termiņā, lai novērstu risku, ka dažādu iemeslu dēļ persona tiek atzīta par apsūdzēto un lieta gadiem ilgi atrodas kriminālprocesa sagatavošanas stadijā, bet apsūdzētais izjūt visas nelabvēlīgās sekas, kas izriet no šā statusa.
- 22 Iespējas apsūdzētajam pieprasīt, lai viņa lieta tiktu nodota tiesai, ieviešana nerada šķērslī veikt rūpīgu izmeklēšanu, jo saskaņā ar *NPK 219.* panta 1. punktu persona tiek uzskatīta par apsūdzēto, kad ir iegūti pietiekami pierādījumi par tās vainu. Iesniedzējtiesa norāda, ka šā iemesla dēļ divu gadu termiņam kopš tiesvedības uzsākšanas pirmajā instancē un viena gada termiņam apelācijas tiesvedībā būtu jābūt pietiekamam, lai savāktu pārējos pierādījumus.
- 23 *NPK XXVI* nodaļas 2006. gada redakcijā likumdevējs paredzēja arī iespēju, ka pirmās instances tiesa neizmanto savas pilnvaras saskaņā ar *NPK 369.* panta 4. punktu izbeigt kriminālprocesu noteiktos apstākļos, lai gan tie pastāv; šādā gadījumā tad apelācijas tiesai ir šādas pilnvaras, bet tikai sprieduma pārskatīšanas kontekstā pēc tam, kad ir pilnībā pabeigta pirmās instances tiesvedība (arguments no *NPK 334.* panta 4. punkta).
- 24 Ar *Zakon za izmenenie i dopalnenie na NPK* [Likumu par grozījumiem un papildinājumiem *NPK*] 2010. gadā tika pilnībā atcelta *NPK XXVI* nodaļa. Tomēr saskaņā ar šā likuma pārejas noteikumu ir pieļaujams, ka vēl nepabeigtu tiesvedību saskaņā ar *NPK XXVI* nodaļu var pabeigt saskaņā ar iepriekšējiem procesuālajiem noteikumiem (t.i., procesuālajiem noteikumiem pirms šīs nodaļas atcelšanas). Tas rada paredzamību un tiesisko drošību personām, kas uzsākušas lietas izskatīšanas procesu tiesā, vai attiecīgi garantē, ka tās varēs izmantot savas tiesības lūgt izbeigt pret tām uzsākto kriminālprocesu, ja ir izpildīti *NPK 369.* panta 4. punktā paredzētie nosacījumi.
- 25 Šajā saistībā ECT 2011. gada 10. maija sprieduma lietā *Dimitrov un Hamanov* pret Bulgāriju 92. un 119. punktā norādīja, ka [procedūra saskaņā ar] atcelto *NPK [XXVI nodaļu]* bija vienīgais tiesiskās aizsardzības līdzeklis, ko ECT uzskatīja par efektīvu noteiktās situācijās attiecībā uz kriminālprocesa ilgumu Bulgārijā, jo tam varēja būt paātrinājoša funkcija (paātrināt lietas izskatīšanu tiesā) vai līdzsvarojošā funkcija (izbeigt procesu). ECT savā spriedumā noteica, ka divpadsmit mēnešu laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas Bulgārijai ir jāievieš efektīvs tiesiskās aizsardzības līdzeklis, kas atbilst spriedumā minētajām prasībām.
- 26 ECT 2012. gadā sprieduma lietā *Biser Kostov* pret Bulgāriju 85. punktā atkārtoti atzina, ka agrākā *NPK 239.a* pantā (atcelts) paredzētā procedūra, kas tika ieviesta ar *Zakon za izmenenie i dopalnenie* (Likums par grozījumiem un papildinājumiem, *DV* Nr. 50/2003) un kas pirmo reizi reglamentēja lietas izskatīšanu tiesā pēc apsūdzētā pieteikuma, ir vienīgais tiesiskās aizsardzības

līdzeklis, ko varēja uzskatīt par efektīvu attiecībā uz sūdzībām par kriminālprocesa pārmērīgu ilgumu. ECT piebilda, ka konkrētajā lietā *NPK 239.a* pantā paredzētā procedūra “[izraisīja to], ka nekavējoties tika izbeigts kļūdainais pirmstiesas process, [kam bija raksturīga] prokuratūras pastāvīga atteikšanās risināt tiesu atkārtoti paustās bažas”. Citiem vārdiem sakot: lietas nodošana tiesai pēc apsūdzētā pieteikuma ir tiesību pārkāpuma sekas, nevis to pārkāpuma cēlonis.

- 27 Šo divu ECT spriedumu, kā arī citu ECT spriedumu rezultātā, kuros Bulgārija tika sodīta par pārmērīgu tiesvedības ilgumu, 2013. gadā atkārtoti tika pieņemta *NPK XXVI* nodaļa (*DV* Nr. 71/2013), kuras redakcija bija gandrīz identiska 2006. gada redakcijai. 368. panta 1. punkts tika papildināts tādējādi, ka divu gadu termiņā neieskaita laikposmu, kurā lieta tika izskatīta tiesā vai kriminālprocess tika apturēts. 369. panta 1. punktā paredzētais termiņš tika pagarināts no diviem līdz trim mēnešiem. Tika atjaunota apelācijas tiesas iespēja izbeigt kriminālprocesu saskaņā ar *NPK 334.* panta 4. punktu, ja pirmās instances tiesa nav izmantojusi savas pilnvaras saskaņā ar *NPK 369.* panta 4. punktu.
- 28 Iesniedzējtiesa norāda, ka šajā lietā apsūdzētā DM procedūru savas lietas izskatīšanai tiesā uzsāka 2015. gada 31. augustā, kad 2013. gada redakcija bija spēkā esošā *NPK XXVI* nodaļas redakcija. Tādēļ tiesa uzskatīja, ka *NPK 368.* panta 1. punkta nosacījumi ir izpildīti, un piešķīra prokuratūrai trīs mēnešu termiņu apsūdzības raksta iesniegšanai tiesā. Prokuratūra to iesniedza, bet tiesa konstatēja, ka pirmstiesas procesā ir pieļauti būtiski procesuāli pārkāpumi, un tāpēc saskaņā ar spēkā esošā *NPK 369.* panta 3. punktu piešķīra prokuratūrai pēdējo viena mēneša termiņu šo procesuālo pārkāpumu novēršanai. Ja prokuratūra noteiktajā termiņā nenovērs procesuālos pārkāpumus vai pieļauj jaunus pārkāpumus, kriminālprocess pret apsūdzēto DM saskaņā ar *NPK 369.* panta 4. punktu ir obligāti jāizbeidz, pat bez attiecīga lietas dalībnieku pieteikuma.
- 29 Tādējādi noteiktajā viena mēneša termiņā prokuratūra 2016. gada 22. martā iesniedza tiesā jaunu apsūdzības rakstu. Iesniedzējtiesas skatījumā galvenās domstarpības ir par to, vai šis apsūdzības raksts atbilst *NPK 246.* panta prasībām, saskaņā ar kurām apsūdzībai ir jābūt skaidri un nepārprotami formulētai, lai apsūdzētie varētu to saprast, efektīvi organizēt savu aizstāvību un savākt attiecīgos pierādījumus. Šis jautājums pēc apsūdzētās DM lūguma tika apspriests 2016. gada 25. maija un 2016. gada 27. jūnija sēdēs, apsūdzēto aizstāvjiem norādot uz trūkumiem apsūdzības rakstā, kas viņu skatījumā bija pieļauti, un uzstājot uz to, ka kriminālprocess pret apsūdzēto ir jāizbeidz saskaņā ar tobrīd 2016. gadā spēkā esošā *NPK 369.* panta 4. punkta trešo alternatīvu. Tomēr tiesa nepieņēma šos argumentus, secināja, ka nav novēršamu būtisku procesuālu pārkāpumu, un atteicās izbeigt kriminālprocesu pret apsūdzēto DM.
- 30 Saskaņā ar *NPK* noteikumiem tiesas nolēmumus par kriminālprocesa izbeigšanu var patstāvīgi pārsūdzēt apelācijas instancē (gan apsūdzētais, gan prokuratūra), bet nevar pārsūdzēt nolēmumus par atteikumu izbeigt procesu. Šos nolēmumus gan var pārskatīt nākamās instances tiesā, taču kopā ar pirmās instances tiesas

pasludināto spriedumu. Tāpēc šajā kriminālprocesa stadijā tiesiskās aizsardzības iespējas pirmās instances tiesvedībā 2016. gadā attiecībā uz tiesībām uz pilnīgu kriminālprocesa izbeigšanu pret apsūdzēto DM, kas izriet no *NPK* 369. panta 4. punkta trešās alternatīvas, ir izsmeltas.

- 31 Ja pirmās instances tiesa neizmanto savas pilnvaras saskaņā ar *NPK* 369. panta 4. punktu, saskaņā ar tobrīd spēkā esošo *NPK* redakciju (334. panta 4. punkts) pastāv iespēja aizsargāt šīs radušās tiesības uz izbeigšanu, proti, sprieduma pārskatīšanas laikā apelācijas instancē. Ja otrās instances tiesa konstatē, ka pirmstiesas procesā patiešām ir pieļauti procesuāli pārkāpumi, ieskaitot apsūdzības raksta sagatavošanu, tai ir jāatceļ spriedums un, pamatojoties uz spēkā esošā *NPK* 334. panta 4. punkta otro alternatīvu, ir jāizbeidz kriminālprocess saskaņā ar 369. panta 4. punktu. Šīs apelācijas tiesas pilnvaras rada tiesisko drošību un paredzamību personām, kurām ir radušās tiesības saskaņā ar *NPK* 369. panta 4. punktu. Turklāt šīs otrās instances tiesas pilnvaras liecina, ka *NPK* XXVI nodaļā paredzētā procedūra principā nav pabeigta līdz ar apsūdzības raksta iesniegšanu tiesā.
- 32 Tāpēc iesniedzējtiesas skatījumā *NPK* XXVI nodaļā paredzētā procedūra, ko 2015. gada 31. augustā uzsāka apsūdzētā DM, joprojām, tātad arī šobrīd, nav pabeigta līdz kriminālprocesa pret viņu galīgam noslēgumam. Tā kā pirmās instances tiesa atteicās izbeigt pret viņu uzsāktu kriminālprocesu, vienīgais veids, kā apsūdzētā DM varēja aizsargāt šīs tiesības, bija 2016. gada 27. jūnijā lūgt to izdarīt apelācijas tiesai, bet tikai pēc tam, kad pirmās instances tiesa ir pasludinājusi spriedumu krimināllietā.
- 33 Kamēr tiesa izskatīja 2016. gadā uzsāktu lietu, tikmēr, proti, 2017. gada 5. novembrī, stājās spēkā likuma grozījumi *NPK* XXVI nodaļā. Tādējādi tika atcelts līdz tam piemērotais tiesību institūts – lietas izskatīšana tiesā pēc apsūdzētā pieteikuma. Atšķirībā no iepriekšējās *NPK* XXVI nodaļas atcelšanas reizes šoreiz nav pārejas noteikumu par vēl nepabeigtām tiesvedībām saskaņā ar XXVI nodaļu, kā tas ir apsūdzētās DM situācijā. Tika ieviests pilnīgi citāds mehānisms, kura mērķis ir paātrināt pirmstiesas un tiesas procesu, bet bez kompensācijas funkcijas tad, ja paātrināšanas pasākumi ir nesekmīgi. Faktiski tika atcelta iespēja izbeigt kriminālprocesu pārmērīga pirmstiesas procesa ilguma un atkārtotu novēršamu būtisku procesuālu pārkāpumu gadījumā.
- 34 Tiesvedība *Spetsializiran nakazatelen sad* tika pabeigta pēc vairāk nekā trīsarpus gadus ilgas tiesvedības pirmajā instancē – tā bija uzsākta 2016. gada 23. martā un noslēdzās ar 2019. gada 19. novembrī pasludināto notiesājošo spriedumu. Minētā tiesa apsūdzēto DM notiesāja, bet 2020. gada 9. novembrī otrās instances tiesa – *Apelativen spetsializiran nakazatelen sad* – atcēla šo notiesājošo spriedumu, pamatojoties uz to, ka 2016. gada 22. marta apsūdzības raksta sagatavošanā ir pieļauti pārkāpumi un ka tas neatbilst *NPK* 246. panta prasībām. Apelācijas tiesa norādīja, ka nav pienācīgi ņemti vērā daudzi iebildumi, ko aizstāvji izvirzīja pirmās instances tiesas sēdē. Tomēr kriminālprocess pret apsūdzēto DM netika

- izbeigts, jo saskaņā ar *NPK* spēkā esošo redakciju apelācijas tiesai nav 334. panta 4. punkta otrajā alternatīvā paredzēto pilnvaru.
- 35 Iesniedzējtiesa, ņemot vērā aprakstīto lietas attīstību un apelācijas tiesas galīgo spriedumu, neapšaubāmi secina, ka kopš 2016. gada 22. marta nav izpildīti *NPK* – redakcijā, kas tobrīd bija piemērojama attiecībā uz apsūdzētajai DM izvirzītajām apsūdzībām – 369. panta 4. punkta trešās alternatīvas nosacījumi. Iesniedzējtiesas skatījumā, ja pirmās instances tiesa būtu pareizi piemērojusi šo tiesību normu, kriminālprocess pret apsūdzēto DM būtu bijis jāizbeidz jau 2016. gadā. Tā kā 2016. gadā uzsākto tiesvedību iztiesājošās *Spetsializiran nakazatelen sad* tiesneši kļūdaini uzskatīja, ka pirmstiesas procesā nav pieļauti novēršami būtiski procesuāli pārkāpumi, kriminālprocess pret apsūdzēto DM joprojām nav pabeigts un šobrīd kopumā ilgst jau aptuveni desmit gadus.
- 36 Iesniedzējtiesa norāda, ka *Konstitutsionen sad na Republika Bulgaria* savā 1999. gada spriedumā ir atzinusi, ka “noteikums, saskaņā ar kuru tiek izbeigtas nepabeigtas tiesvedības, [...] neatbilst tiesiskuma prasībām par iegūto tiesību saglabāšanu, tiesisko drošību un paredzamību”. Šajā gadījumā *NPK* nav ietverts tiešs noteikums par nepabeigtu tiesvedību izbeigšanu saskaņā ar XXVI nodaļu agrākajā redakcijā. Tomēr tas izriet no tā, ka nav pārejas noteikuma, kas reglamentētu to statusu.
- 37 Citā 2010. gada spriedumā *Konstitutsionen sad na Republika Bulgaria* secināja, ka likumu atpakaļejoša spēka aizliegums ir pārkāpts, ja – kaut arī saskaņā ar citu tiesisko regulējumu – radušos tiesību seku jaunais juridiskais vērtējums izraisa šo tiesību atcelšanu vai rada nelabvēlīgas sekas vecās lietās. No konstitucionālo tiesību viedokļa, ņemot vērā tiesiskuma principu, nav pieļaujams, ka likumdevējs vēlāk nosaka nelabvēlīgas sekas personām, kuras ir ieguvušas tiesības un rīkojušās saskaņā ar spēkā esošo tiesisko regulējumu.
- 38 Pēc iesniedzējtiesas domām, šis *Konstitutsionen sad na Republika Bulgaria* uzskats ir piemērojams šajā lietā tieši tādēļ, ka pastāv būtiskas atšķirības starp *NPK* XXVI nodaļas noteikumiem redakcijā pirms un pēc 2017. gada 5. novembra. 2016. gada 22. martā saskaņā ar agrāko tiesisko regulējumu apsūdzētajai DM saskaņā ar *NPK* 369. panta 4. punktu radās tiesības uz kriminālprocesa pret viņu izbeigšanu, un viņa četras reizes izteica vēlmi izmantot šīs tiesības. Šo tiesību izmantošanu neietekmē tas, ka tiesas kļūdas dēļ to rašanās tika konstatēta gandrīz piecus gadus vēlāk, piemērojot citu likumu, kurā netiek regulētas tā dēvētās vecās lietas un kurš šajā ziņā rada viņai nelabvēlīgas sekas.
- 39 *NPK* XXVI nodaļa 2013. gada redakcijā bija piemērojama visiem Bulgārijas *Nakazatelen kodeks* [Kriminālkodeksā] paredzētajiem noziedzīgiem nodarījumiem, izņemot smagus tīšus noziedzīgos nodarījumus, kuru rezultātā iestājas nāve. Šajā izpratnē *NPK* 368. un 369. pants bija piemērojami arī noziedzīgiem nodarījumiem, kas ietilpst Padomes Pamatlēmuma 2008/841/TI piemērošanas jomā, it īpaši līdzdalībai organizētā noziedzīgā grupā *NP* 321. panta

3. punkta izpratnē kopsakarā ar 2. punktu un attiecīgajiem sekundārajiem noziedzīgiem nodarījumiem.
- 40 Ar šīm *NPK* normām, kas bija spēkā līdz 2017. gada 5. novembrim, tiek īstenota Pamatlēmuma 2008/841 4. pantā dalībvalstīm piešķirtā iespēja noteiktos apstākļos, šajā lietā izmeklēšanas iestāžu bezdarbības vai būtisku procesuālu pārkāpumu dēļ, kas pieļauti pirmstiesas procesā, nepiemērot sodu izdarītājam par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar organizētu noziedzīgu grupu.
- 41 *NPK* XXVI nodaļa ir efektīvas tiesiskās aizsardzības instruments LES 19. panta 1. punkta otrās daļas izpratnē, jo tas garantē apsūdzētā tiesības uz taisnīgu, atklātu un laikus veiktu lietas izskatīšanu Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. panta izpratnē.
- 42 Iesniedzējtiesa uzskata, ka pašlaik piemērojamā *NPK* XXVI nodaļa (*NPK* 368. un 369. pants), ar kuru tiek būtiski grozīti iepriekš piemērojamās nodaļas noteikumi, neieklaujot pārejas režīmu attiecībā uz nepabeigtiem procesiem, kas uzsākti saskaņā ar iepriekšējo režīmu, un ar kuru apsūdzētajam faktiski tiek liegta iespēja izmantot iegūtās tiesības izbeigt pret viņu uzsākto kriminālprocesu, ir pretrunā Savienības tiesībām.
- 43 Tā uzskata, ka ir pārkāptas Pamatlēmuma 2008/841 4. panta prasības, liedzot Bulgārijas Republikā kā ES dalībvalstī piemērot pasākumus, kas nodrošina, ka noziedzīgā nodarījuma izdarītājs noteiktos apstākļos paliek pasargāts no kriminālvajāšanas par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar organizēto noziedzību, pēc tam, kad šādi pasākumi jau bija ieviesti un apsūdzētie bija ieguvuši tiesības tos izmantot.
- 44 Šis pārkāpums attiecas arī uz LES 19. panta 1. punkta otro daļu, jo personām, kurām ir izvirzītas apsūdzības par Pamatlēmumā 2008/841 minētajiem noziedzīgiem nodarījumiem, tiek liegta iespēja saņemt efektīvu tiesisko aizsardzību tādējādi, ka viņu lieta tiek izskatīta saprātīgā termiņā.
- 45 Ir pārkāptas arī Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 52. panta prasības kopsakarā ar 47. pantu, jo tiek ierobežota tāda efektīvas tiesiskās aizsardzības līdzekļa piemērošana, kas tika ieviests valsts tiesībās, īstenojot Savienības pamatlēmumu un daudzu ECT spriedumu rezultātā, un tādējādi tiek apšaubīts visa kriminālprocesa taisnīgums.
- 46 Ņemot vērā iepriekš minētos iemeslus, iesniedzējtiesa uzskata, ka – lai pareizi izspriestu lietu, kas tai jāizskata prokuratūras iesniegtā apsūdzības raksta un kriminālprocesa uzsākšanas rezultātā – tai ir nepieciešama atbilde uz jautājumu, vai iepriekš minētās Savienības tiesību normas ir jāinterpretē tādējādi, ka tās nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu kā *NPK* XXVI nodaļas noteikumi (ar grozījumiem, kas publicēti *DV* Nr. 63/2017 un ir spēkā no 2017. gada 5. novembra), ar kuriem tiek atceltas apsūdzētā tiesības uz kriminālprocesa pret viņu izbeigšanu, ja šīs tiesības ir radušās likuma, kurā bija paredzēta šāda iespēja, piemērošanas laikā, bet tiesas kļūdas dēļ tika konstatētas tikai pēc minētā likuma

atcelšanas, un uz jautājumu, kādi būtu efektīvie tiesiskās aizsardzības līdzekļi Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. panta izpratnē, kuriem būtu jābūt šāda apsūdzētā rīcībā, un it īpaši, vai valsts tiesa, pamatojoties uz Savienības tiesībām, var lemt par kriminālprocesa pret šādu personu izbeigšanu kā vienīgo un taisnīgāko kompensāciju par procesa gaitu.

DARBBA VERSIJA